

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА

ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

03 ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ТРЕТІЙ (ОСВІТНЬО-НАУКОВИЙ) РІВЕНЬ
ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗАТВЕРДЖЕНО



Вченою радою
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
Голова Вченої ради
_____ проф. М. О. Носко
(Протокол № 10 від 30.06. 2021 р.)

Освітня програма вводиться в дію з
01.09. 2021 р.



Ректор
_____ проф. М. О. Носко
(Наказ № 231 від 30 червня 2021 р.)

Чернігів – 2021

1. ПЕРЕДМОВА

Освітньо-наукова програма визначає вимоги до рівня освіти осіб, які планують розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їхнього вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання програми, очікувані результати навчання – компетентності, які повинен опанувати здобувач Третього рівня вищої освіти.

Освітньо-наукову програму «Історія та археологія» розроблено робочою групою Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського у складі:

Дорохіна Тамара Федорівна – гарант освітньої програми, кандидатка історичних наук, доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Члени робочої групи:

Іваненко Аліна Олексіївна – докторка історичних наук, доцентка кафедри права, філософії та політології Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Павленко Людмила Анатоліївна – кандидатка історичних наук, доцентка кафедри всесвітньої історії та міжнародних відносин Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Рецензенти

Маврін Олександр Олександрович – доктор історичних наук, заступник директора Інституту української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України.

Гончар Ольга Трохимівна – кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця відділу української історіографії Інституту історії України НАН України.

Крук Олександр Іванович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри філософії і суспільних наук Національного університету «Чернігівська політехніка».

Морозова Анна Валеріївна – кандидатка історичних наук, головна спеціалістка відділу використання інформації і документів Державного архіву Чернігівської області.

**Профіль освітньо-наукової програми
зі спеціальності 032 «Історія та археологія»**

1 – Загальна інформація	
Повна назва закладу вищої освіти та структурного підрозділу	Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, 14013.
Ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу	Ступінь вищої освіти: доктор філософії Кваліфікація: доктор філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю «Історія та археологія»
Офіційна назва програми	Історія та археологія
Тип диплома та обсяг програми	Диплом доктора філософії, одиничний, 60 кредитів ЄКТС, термін навчання – 4 академічні роки
Наявність акредитації	Не акредитована Термін подання програми на акредитацію – – 2022 н.р.
Цикл/рівень	НРК України – 8 рівень, FQ-ENEA – третій цикл,
Передумови	Наявність другого ступеня вищої освіти (магістр)
Мова(и) викладання	Українська мова
Термін дії освітньої програми	До 31 серпня 2025 р.
Інтернет-адреса постійного розміщення опису освітньої програми	
2 – Мета освітньої програми	
Підготовка висококваліфікованого, конкурентоспроможного, інтегрованого у світовий науково-освітній простір фахівця зі спеціальності «Історія та археологія», який володіє фундаментальними фаховими компетентностями і здатний до інноваційної дослідної, організаційної, педагогічної, практичної діяльності та консультування в галузі історичної науки, архівної справи, охорони культурної спадщини, культури, державного управління в гуманітарній сфері, ефективно впроваджувати освітній процес у ЗВО.	
3 – Характеристика освітньої програми	
Предметна область (галузь знань, спеціальність)	Галузь знань – 03 Гуманітарні науки Спеціальність – 032 Історія та археологія. <i>Об'єкти вивчення:</i> історія України в усіх її проявах;

	<i>Цілі навчання:</i> підготовка фахівців, здатних розв'язувати складні задачі дослідницького, інноваційного характеру у сфері історії, археології та вищої школи.
Орієнтація освітньої програми	Освітньо-наукова. Орієнтована на здобуття компетентностей для успішного здійснення професійної і дослідницько-інноваційної діяльності науковими та науково-педагогічними працівниками.
Основний фокус освітньої програми та спеціалізації	Поглиблена освіта у галузі гуманітарних наук зі спеціальності 032 Історія та археологія. Формування фундаментальних фахових компетентностей для їх якісної реалізації у науковій, педагогічній, організаційній діяльності.
Особливості програми	Освітньо-наукова програма спрямована на реалізацію місії та стратегії розвитку НУЧК імені Т. Г. Шевченка; надання поглиблених знань, умінь та навичок, здатних забезпечити ефективне виконання здобувачем завдань інноваційного характеру з використанням сучасних технологій і новітніх методик, які відповідають трьом векторам місії: освіта, наука, регіон. Освітньо-наукова програма забезпечується традиціями наукових шкіл, які сформували професори Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського К. М. Ячменіхін, В. О. Дятлов та О. Б. Коваленко у галузі зарубіжної та вітчизняної історії, історіографії та джерелознавства, археології; функціонуванням в Інституті науково-дослідних центрів археології, стародавньої та ранньомодерної історії Північного Лівобережжя імені Д. Я. Самоквасова; історико-краєзнавчих студій імені П. К. Федоренка; дослідження історії релігії та церкви імені Лазаря Барановича.
4 – Придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання	
Придатність до працевлаштування	Згідно з Національним класифікатором професій ДК 003:2010 фахівці, що здобули вищу освіту третього рівня (доктор філософії) за освітньою програмою «Історія та археологія», можуть обіймати посади: 2310 Викладачі університетів та закладів вищої

	освіти; 2310.1 Професори та доценти; 2351.1 Наукові співробітники; 2443.2 Професіонали в галузі історії та політології; 2431.1 Професіонали в сфері архівної справи, музеєзнавства, бібліотечної справи, інформації; 2431.1 Наукові співробітники (архівна справа, музеєзнавство). Сферою працевлаштування можуть бути заклади вищої освіти різних форм власності, наукові установи, заклади післядипломної освіти, музейні заклади та архівні установи.
Подальше навчання	Мають право продовжити навчання: - у докторантурі; підвищення кваліфікації у закладах післядипломної освіти і наукових установах України; навчання та стажування за кордоном; - освітні програми, дослідницькі гранти та стипендії, що містять додаткові наукові та освітні компоненти.
5 – Викладання та оцінювання	
Викладання та навчання	- у центрі уваги навчання – здобувач; - проблемно-орієнтоване навчання за допомогою лекційних курсів, семінарів та консультацій із запланованих дисциплін; - самостійна робота з джерелами інформації у бібліотеці університету, наукових бібліотеках, архівних, музейних установах України і світу; - використання дистанційних курсів навчання та електронних ресурсів за допомогою Інтернет; - індивідуальне наукове керівництво; - консультування з науково-педагогічними працівниками університету та партнерами; - інформаційна підтримка для участі в конкурсах на отримання наукових стипендій і грантів; - активна робота здобувачів у складі проектних команд, при виконанні держбюджетних та госпдоговірних тем, участь у розробці звітних матеріалів, реєстраційних та облікових документів на профільних кафедрах;

	- формування навичок проведення самостійного наукового дослідження та презентації його результатів під час науково-дослідної практики; - формування навичок науково-педагогічної роботи у вищій школі під час педагогічної практики.
Оцінювання	Система оцінювання знань по дисциплінах освітньої програми складається з поточного і підсумкового видів контролю. Поточний контроль проводиться у формі усних виступів та презентацій на семінарах та письмових робіт (тестових, творчих тощо). Підсумковий контроль знань реалізується шляхом проведення заліків та екзаменів із дисциплін освітньої програми у разі виконання здобувачем усіх видів робіт, передбачених навчальними програмами цих дисциплін. Тести, есе, презентації, поточний та модульний контроль, заліки, екзамени, захист звіту з практики, попередня експертиза дисертації, захист дисертаційної роботи. Щорічна атестація передбачає звітування про хід виконання освітньо-наукової програми та індивідуального плану на засіданнях профільних кафедр (2 рази на рік). Апробація результатів дослідження на наукових форумах та публікація результатів дослідження у наукових виданнях. На прикінці періоду навчання звіт аспіранта заслуховується на засіданні профільної кафедри та оцінюється готовність дисертації до захисту.
6 – Програмні компетентності	
Інтегральна компетентність	Здатність продукувати нові знання, розв'язувати комплексні завдання та проблеми в галузі професійної (історія та археологія), в тому числі науково-дослідницької та освітньої діяльності, що передбачає переосмислення наявних знань та професійних практик і створення нових.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 1. Здатність формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. ЗК 2. Здатність до системного наукового мислення для здійснення дослідницької діяльності на основі власного наукового досвіду та світогляду.

	ЗК 3. Здатність до вирішення актуальної наукової проблеми шляхом аналізу наявного наукового доробку та створення нових знань та методів для її розв'язання. ЗК 4. Здатність генерувати нові науково-теоретичні та практично спрямовані ідеї, формулювати та експериментально перевіряти наукові гіпотези, планувати, розробляти та реалізовувати дослідницькі та інноваційні проекти і програми. ЗК 5. Здатність демонструвати культуру наукового усного і письмового мовлення, презентувати наукові результати в міжнародному загальному, науковому і професійному середовищі державною та іноземною мовами. ЗК 6. Здатність до використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій, комп'ютерних засобів та програм для реалізації своєї дослідницької діяльності. ЗК 7. Здатність працювати в команді з дотриманням етичних зобов'язань, інтегруватися у світове наукове середовище, керуючись принципами академічної доброчесності. ЗК 8. Здатність до неупередженого сприйняття та аналізу існуючих наукових ідеї та концепцій, об'єктивної оцінки власних наукових здобутків, до критичності і самокритичності. ЗК 9. Здатність до саморозвитку та самовдосконалення.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1. Здатність до комплексного вивчення та системного розуміння галузі «Гуманітарні науки» (Історія та археологія) за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю. ФК 2. Здатність до пошуку, отримання доступу до джерел інформації шляхом використання облікової документації архіву та музею, бібліотечного каталогу, новітніх ІКТ-ресурсів для формування джерельної бази дисертаційного дослідження. ФК 3. Здатність до критично-оцінювального ставлення до різних типів історичних та археологічних джерел, їхнього широкого використання для написання дисертаційного дослідження. ФК 4. Здатність інтерпретувати результати наявних наукових досліджень, проводити їх коректний аналіз та узагальнення, виявляти й аргументовано

	критикувати фальсифіковані та псевдонаукові розробки з історії та археології. ФК 5. Здатність до опанування наукової термінології, вільного оперування нею у власній науковій діяльності. ФК 6. Здатність до використання сучасних методів та методологічних практик історичного та археологічного досліджень для комплексного вивчення дослідницького об'єкту та максимальної реконструкції відповідного історичного зрізу. ФК 7. Здатність презентувати результати наукових досліджень з історії та археології в усній і письмовій формі з урахуванням галузевої специфіки відповідно до національних та міжнародних стандартів. ФК 8. Здатність давати об'єктивну оцінку суспільним, культурним, економічним процесам в Україні у контексті завдань і перспектив євроінтеграції. ФК 9. Здатність до постановки та вирішення нових проблем в галузі історії та археології, запровадження результатів інноваційної діяльності до наукового обігу та їх широкої популяризації. ФК 10. Здатність проводити експертизу наукових праць, рецензувати публікації та автореферати зі спеціальності історія та археологія, виконувати функції наукового керівника, консультанта, наукового редактора. ФК 11. Здатність працювати в колективі над вирішенням науково-педагогічних проблем, брати участь у роботі університету та його структурних підрозділів, в тому числі профільної кафедри. ФК 12. Здатність до здійснення активної педагогічної діяльності, організації та реалізації освітнього процесу: навчання, виховання, розвитку і професійної підготовки здобувачів освіти до певного виду професійно-орієнтованої діяльності.
7 – Програмні результати навчання	
Програмні результати навчання	ПРН 1. Побудова власного наукового світобачення та дослідницького поля на основі сучасної історичної парадигми, загальнолюдських цінностей, базових принципів функціонування світової наукової спільноти. ПРН 2. Досконале знання сфери досліджуваного та широкого загальноісторичного контексту, історіографічної та джерелознавчої бази, модерних наукових теорій і концепцій зі спеціальності історія та археологія, використання вітчизняного і

	зарубіжного наукового досвіду і доробку. ПРН 3. Здатність генерувати нові ідеї, формувати нові знання, формулювати нові історичні завдання для розширення меж дослідницької діяльності, вміння розробляти і реалізовувати інноваційні проекти і програми для визначення нових пріоритетних напрямків розвитку історичної науки. ПРН 4. Здатність визначати мету, завдання, об'єкт, предмет, стратегію, алгоритм теоретичного та експериментального дослідження з історії та археології, організовувати власну та колективну наукову діяльність відповідно до умов і потреб історичної науки в Україні і світі. ПРН 5. Навички наукового пошуку джерел різного типу, їхнього всебічного аналізу, визначення достовірності, інформативності, унікальності шляхом застосування сучасних методів і засобів дослідження. ПРН 6. Володіння усім спектром методичного інструментарію, вміння обирати оптимальні шляхи розв'язання проблеми, формування оригінальної творчої лабораторії з урахуванням провідних методологічних тенденцій, методологічних принципів філософського дослідження, теоретичних та емпіричних методів історичного дослідження, соціологічних і статистичних методів. ПРН 7. Вміння і навички роботи з сучасними бібліографічними і реферативними базами даних, а також наукометричними платформами, знання і використання правил цитування та посилання на використані джерела, правил оформлення бібліографічного списку, розуміння змісту і порядку розрахунків основних кількісних наукометричних показників ефективності наукової діяльності. ПРН 8. Досконале вміння використовувати сучасні інформаційно-комунікаційні технології та програмні продукти на всіх етапах наукового дослідження, створювати якісні презентації, ефективно застосовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для виконання наукових завдань. ПРН 9. Достатнє володіння іноземною мовою для здійснення інформаційного пошуку, міжнародної комунікації, консультування, співробітництва,
--	--

	презентації результатів власної дослідницької діяльності за межами України, здійснення освітньої діяльності для іноземних здобувачів освіти, підготовки українських здобувачів освіти для інтеграції їх у світове наукове середовище. ПРН 10. Здатність керуватися основними принципами інтернаціоналізації, відкритості, доступності науки і освіти у світі, використовувати сучасні можливості для оприлюднення, поширення, популяризації результатів наукової діяльності в Україні та інших країнах, публікувати актуальний науковий продукт, брати участь у наукових заходах, міжнародних проектах. ПРН 11. Здатність забезпечувати якісну передачу наукового досвіду молодому поколінню, формувати національну наукову еліту, робити внесок у створення новітньої освітньої бази для підготовки висококваліфікованих фахівців за спеціальністю історія та археологія, стимулювати активність молодих науковців. ПРН 12. Навички організації практичного вирішення питань збереження історичної пам'яті та охорони матеріальної й духовної культурно-історичної спадщини України. ПРН 13. Здатність працювати у форматі міждисциплінарних наукових досліджень, використовувати інструменти і методи інших гуманітарних і природничих наук. ПРН 14. Знання структури наукової галузі зі спеціальності історія та археологія, вищої освіти в Україні і світі, специфіки та етики професійної діяльності, базових принципів наукової комунікації; вміння використовувати законодавче та нормативно-правове забезпечення наукової діяльності та вищої освіти. ПРН 15. Здатність до неперервного саморозвитку на основі сформованого наукового світогляду вченого-дослідника, новатора, просвітника, потреба нових знань, наукової комунікації, навчання упродовж всього життя.
8 – Ресурсне забезпечення реалізації програми	
Кадрове забезпечення	Науково-педагогічні працівники, які здійснюють освітній процес з реалізації програми, відповідають Ліцензійним умовам провадження освітньої

	діяльності у сфері вищої освіти, затверджених Постановою КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови КМУ від 24 березня 2021 р. № викладацького складу мають наукові ступені та звання.
Матеріально-технічне забезпечення	Площа навчальних приміщень для здійснення освітнього процесу та забезпечення науково-дослідної діяльності за освітньо-науковою програмою, наявна соціально-побутова інфраструктура, кількість місць у гуртожитках відповідають вимогам, що передбачені Ліцензійними умовами провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти, затверджених Постановою КМУ від 30 грудня 2015 р. № 1187 (в редакції постанови КМУ від 24 березня 2021 р. № 365) і є достатніми для забезпечення якості вищої освіти.
Інформаційне та навчально-методичне забезпечення	В освітньому процесі використовуються інформаційні та комунікаційні технології, мультимедіа, освітні Інтернет-платформи. Функціонує система інформаційного забезпечення, складовими якої є: офіційний сайт НУЧК імені Т.Г. Шевченка (http://chnpu.edu.ua/); офіційна сторінка Інституту; точки бездротового доступу до мережі Інтернет; наукова бібліотека; вебсервіс Google-Classroom; Moodle. Наявне забезпечення здобувачів навчально-методичними матеріалами, підручниками і навчальними посібниками (у тому числі й електронними версіями), періодичними виданнями за профілем підготовки здобувачів, доступом до електронних інформаційних ресурсів.
9 – Академічна мобільність	
Національна кредитна мобільність	Університет надає право на реалізацію національної кредитної мобільності відповідно до Положення про аспірантуру і докторантуру та укладених договорів з ЗВО інших країн.
Міжнародна кредитна мобільність	Згідно з угодами НУЧК імені Т. Г. Шевченка про міжнародну кредитну мобільність: з Університетом «Нижній Дунай» Румунія (м. Галац); Гомельським університетом імені Франциска Скорини; Варшавським університетом;

	Павлодарським педагогічним університетом.
Навчання іноземних здобувачів вищої освіти	не передбачається

2. Перелік компонентів освітньої-професійної програми та їх логічної послідовності

2.1 Перелік компонент ОП

Шифр за ОПП	Компоненти освітньої програми (навчальні дисципліни, курсові проекти (роботи), практики, кваліфікаційна робота)	Кількість кредитів	Форма підсумкового контролю
1	2	3	4
Обов'язкові компоненти ОП			
ОК 01	Іноземна мова у науково-педагогічному спілкуванні	6	екзамен
ОК 02	Українська мова у науково-педагогічній комунікації	3	екзамен
ОК 03	Сучасні теорії пізнання	3	екзамен
ОК 04	Організація науково-дослідної роботи	3	залік
ОК 05	Теоретичні засади організації освітнього процесу в закладах вищої освіти	3	залік
ОК 06	Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях	3	залік
ОК 07	Світова грантова система та управління науковими проектами	5	залік
ОК 08	Інструментарій історичного дослідження	4	екзамен
ОК 9	Науково-педагогічна практика	10	залік
Загальний обсяг обов'язкових компонентів			40 кредитів
Вибіркові компоненти ОП			
ВК 1 – ВК 5	Вибіркові дисципліни за вибором здобувача	20	залік
Загальний обсяг вибірових компонентів			20 кредитів
ЗАГАЛЬНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ			60 кредитів

Примітка:

- 1) Здобувач самостійно обирає дисципліни із запропонованих у переліку вибіркових дисциплін Навчально-наукового Інституту історії та соціогуманітарних імені О. М. Лазаревського дисциплін: <https://inst-hist.chnpu.edu.ua/aspirantura/>.
- 2) Загальний обсяг вибіркових дисциплін має становити 20 кредитів.
- 3) Здобувач має право на вибір інших дисциплін відповідно до «Положення про дисципліни вільного вибору студентів у НУЧК імені Т. Г. Шевченка».

2.2 Структурно-логічна схема

I курс					
КОП	I семестр	Кре- дита	КОП	II семестр	Кре- дита
ОК 01	Іноземна мова у науково-педагогічному спілкуванні	3	ОК 01	Іноземна мова у науково-педагогічному спілкуванні	3
ОК 02	Українська мова у науково-педагогічній комунікації	3	ОК 05	Теоретичні засади організації освітнього процесу в закладах вищої освіти	3
ОК 03	Сучасні теорії пізнання	3			
ОК 04	Організація науково-дослідно роботи	3			
Разом		12	Разом		6
II курс					
КОП	III семестр	Кре- дита	КОП	IV семестр	Кре- дита
ОК 06	Сучасні інформаційні технології у наукових дослідженнях	3	ОК 07	Світова грантова система та управління науковими проектами	5
ОК 08	Інструментарій історичного дослідження	4			
	Вибіркові навчальні дисципліни	8		Вибіркові навчальні дисципліни	4
Разом із вибірковою частиною		15	Разом із вибірковою частиною		9
III курс					
КОП	V семестр	Кре- дита	КОП	VI семестр	Кре- дита
			ОК 07	Науково-педагогічна практика	5
	Вибіркова компонента	4		Вибіркові навчальні дисципліни	4
Разом із вибірковою частиною		4	Разом із вибірковою частиною		9
IV курс					
КОП	VII семестр	Кре- дита	КОП	VIII семестр	Кре- дита
			ОК 10	Науково-педагогічна практика	5
Разом					5
Загальна кількість кредитів: 50 + 10 (5 вир. прак.; 5 науково-дослідна практика) =60					

3. Форма атестації здобувачів вищої освіти

Атестація випускників, які здобувають ступінь доктора філософії відповідно до Закону України «Про вищу освіту» здійснюється у формі публічного захисту дисертаційної роботи. Обов'язковою умовою допуску до захисту є успішне виконання здобувачем його індивідуального навчального плану. Дисертаційна робота має відповідати вимогам, встановленим законодавством та не повинна містити академічного плагіату, фальсифікації, фабрикації. Стан готовності дисертації аспіранта до захисту визначається науковим керівником. Захист дисертаційної роботи відбувається прилюдно на засіданні спеціалізованої вченої ради згідно Постанови Кабінету міністрів України від 3 квітня 2019 р. № 283 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261». Обов'язковою передумовою допуску до захисту дисертаційної роботи є апробація результатів дослідження та основних висновків на наукових конференціях та їх опублікування у фахових наукових виданнях, у тому числі таких, які входять до наукометричних баз, згідно з вимогами Міністерства освіти та науки України.

5. Матриця відповідності програмних результатів навчання основним компонентам освітньої програми

Компоненти освітньої програми	Програмні результати навчання															
	ПРН 1	ПРН 2	ПРН 3	ПРН 4	ПРН 5	ПРН 6	ПРН 7	ПРН 8	ПРН 9	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	ПРН	
ОК 1							+		+	+			+			
ОК 2							+	+		+		+	+			
ОК 3		+	+	+	+	+	+				+	+	+		+	
ОК 4	+	+	+	+	+	+	+	+						+		
ОК 5											+			+		
ОК 6	+	+	+	+	+	+		+			+			+	+	
ОК 7	+									+				+		
ОК 8	+	+	+	+	+	+	+		+			+	+			
ОК 9	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+		+	+	

Гарантка освітньої програми

доцентка кафедри історії України, археології та краєзнавства

Національного університету «Чернігівський колегіум»

імені Т.Г. Шевченка,

к.і.н.



Дорохіна Тамара Федорівна